

Van wie is *ons* bos

In ons land zijn wij gewend aan democratische besluitvorming en samenwerking. Dat komt, wordt mij verteld, omdat we, met name in het westen en noorden, ons moesten verdedigen tegen de "waterwolf", de vijand die slechts kon worden weerstaan door de macht van de eendracht. Als een enkeling zijn dijk van zijn stuk land verwaarloosde gingen allen ten onder.

Nee, blijft u zitten toehoorders, het gaat vandaag echt over bos en niet over dijken en moertering of zo. Maar ik moest even het kader schetsen van waarover we het vandaag gaan hebben. Want die democratische overlegstructuur, tot stand gekomen niet zonder schade en schande, werkte ook door in het sociaal economische en wordt intussen wereldwijd als voorbeeld gesteld: als de typisch Nederlandse overleg-economie. Kan het anders dan dat die ook doorwerkt tot in het bosbeheer?.

Nederland....., van wie is dat land eigenlijk? Ik ken de cijfers niet precies, maar buiten de met huizen en ander bouwwerken bebouwde percelen, is verreweg het grootste deel in handen van een kleine groep particulieren. Daarvan is het overgrote deel weer gewone boeren, naast nog hier en daar een herenboer of landgoedbezitter en dat laatste dan weer vaak via een stichtingvorm. In deze zaal zijn naar verhouding vrij veel echte boseigenaren aanwezig en nog meer beheerders, door de eigenaar betaalde functionarissen, die het goed dat onder hun toezicht

staat, zoals een goed rentmeester betaamt, beheren als ware het hun eigendom. Het Rijk en verenigingen als Natuurmonumenten en "de Landschappen" kunnen zich daarnaast eigenaar noemen van enige honderdduizenden ha, samen amper 10 % van ons land. Als je dat collectieve bezit omslaat over ruim 15 miljoen Nederlanders is de gemiddelde Nederlander dus per persoon eigenaar van één a twee aren. Daarvan is dan nog maar weer een fractie bos.

Maar toch spreken we vandaag echt niet alleen over die anderhalve are, het gaat over het gehele bosareaal van Nederland. Uit allerlei wetgeving blijkt reeds dat de privaatrechtelijk eigenaar van ons Nederlandse bos daar niet zo maar alles in mag. Hij moet vergunning vragen om er in te hakken en oogsten, evenzo goed als om het in oppervlak uit te breiden of in te krimpen. Daar staat dan enige subsidie uit onze algemene gelden tegenover.

Wie geeft die vergunning?: ... ambtenaren natuurlijk, uit naam van de gemeenschap. Maar meer en meer blijkt de, privaatrechtelijk gezien, niet-bos-eigenaar, zich al of niet beroepend op de wet, wensen of bezwaren te hebben, een eigen idee over hoe hij of zij dat bos beheerd of juist niet beheerd zou willen zien. Medezeggenschap, medewerking ook. Daar gaat het vandaag over. Mag dat, moet dat, kan dat en hoe dan wel?

Maar ook... waarom wil men dat? Daarbij komt een belangrijk sturend facet naar voren: Liefde (en zorg) voor natuur in al zijn verwarrende variatie. Zelfs een economisch productiebos heeft, vergeleken met de overbemeste gifgroene weiden, maïsakkers,

de nog intensievere (glas)tuinbouw, iets "natuurlijks". Daarom staat traditioneel, in pragmatisch verkaveld Nederland, het begrip bos, zij het ten onrechte, voor dat wat men "natuur" noemt. Zo heb ik dat tenminste als jongen ervaren, geboren in het Hollandse "Groene Hart" met boomloze weiden tussen de geploegde droogmakerijen. Slechts in "Bos en Hei" mocht ik natuur zoeken. En dat deed je o.a. via aldaar georganiseerde jongenskampen; niet in dat kale groene hart met slechts een enkele knotwilg.

Wat is "natuur" die bevordert en beschermd moet worden nu eigenlijk wel? Ik wil dat simpel houden. Volgens mij moet je daar niet het natuurgebied als zodanig mee aanduiden, niet het bos, de hei, het ven, het blauwgrasland, de weidevogels, de akkeronkruiden, zelfs niet "Het Leven", of de heuvels van Zuid Limburg of het getij van Zeeland.

Het is een meer abstract begrip: Het bestaande kan men immers indelen in datgene wat er "vanzelf" is enerzijds, en anderzijds datgene wat door hersenwerk van mensen tot stand komt. Wat vanzelf is (kijk maar in de woordenboeken) noemt men "natuur"; cultuur is wat via 's mensen denkvermogen tot stand komt, "gemaakt" kan worden (van symfonie tot stoommachine). De waardering (en liefde) van (voor) natuur hangt samen met dat "vanzelf", het buiten onze maakmacht liggende. Dat heeft een materieel aspect: "als je het niet maken kan, moet je er zuinig mee omgaan", maar ook een meer emotioneel ethisch aspect: respect. "Eerbied voor natuur is voor vele natuurbeschermers een belangrijke drijfveer die emotioneel verder gaat dan lekker

buiten zijn in het groen zonder asfalt en beton". Met een, niet perse religieus bedoelde wat negatieve term uit het verzekeringswezen, internationaal gebruikt in verband met schaderegeling als gevolg van rampen, is dat wellicht duidelijker te zeggen. Men duidt daar rampen, die in principe zonder toedoen van de mens over ons komen aan als "Acts of God". Dit in tegenstelling tot rampen die het gevolg zijn van menselijke fouten. Tegen "Acts of God" kan je je niet laten verzekeren, alleen aanpassen of wegwezen. Ze ontstaan "uit zichzelf", puur natuur dus. Onder natuurliefhebbers (en zij komen voornamelijk voor in dicht bevolkte technocratisch beïnvloede streken) zijn er nu die behoefte hebben aan een omgeving waar ook in

positieve zin "Acts of God" waargenomen kunnen worden. Dat wil zeggen niet alleen "gemaakte", betuttelde, laat staan door de mens bedorven dingen en processen. Die lieden willen dus niet alleen die natuur beschermen die een materiële noodzakelijke bestaansbron is, maar ook geestelijk een bron van kennis en van schoonheid vertegenwoordigt, vooral ook een object van geneugtenheid is en ... eerbied.

Zo ontmoet de bosbeheerder, of hij nu werkt in zijn privaatrechtelijk gezien eigen bos, of in andermans of communale bossen, mensen met een scala van ideeën over de waarde van het bos van puur materiële tot puur ethische gezichtspunten en de daar uit voortvloeiende consequenties voor het beheer. De be-

heerder kan daar niet omheen, kan er ook zijn/haar voordeel mee doen, mits het contact tussen beheerder en de minnaars van ons bos in goede banen wordt geleid en wederzijds begrip kan opbloeien. Daar gaat het vandaag over.

Het leek u interessant daarvoor naar hier te komen, hetzelfde geldt voor mij en daarom haast ik mij de dagvoorzitter, de heer Harry Wals aan u voor te stellen. Hij is voorzitter van de Heijmans en Thijssen Stichting en in het dagelijks leven directeur van het juridisch adviesbureau Orema, en via de daardoor verzorgde integrale milieu- en participatie projecten, als geen ander ingewijd in betrokkenheid met, en participatie in het groen.